

ПРАКТИЧНА РОБОТА №5

Тема: Методика інспектування сортових посівів зернових культур

Мета: Ознайомитись із завданнями, етапами, методикою та технікою проведення інспектування сортових посівів зернових культур. Набути навиків оформлення сортових документів.

Обладнання

та матеріали: Методика з проведення інспектування сортових посівів зернових культур. Бланки документів на сортові посіви.

Загальні відомості та методичні вказівки

Сортова сертифікація – це комплекс заходів щодо здійснення жорсткого контролю всіх етапів насінництва, спрямованих на підтвердження сортових та посівних властивостей насіння призначеного для реалізації.

Насіннєвими схемами ОЕСР передбачено два етапи контролю сортової якості насіння, на різних стадіях процесу виробництва а саме:

- а) польове оцінювання (інспектування) насінницьких посівів;
- б) ділянковий (грунтовий) і лабораторний сортовий контроль.

Рис. 10.1. Схема сортової сертифікації

Процедура проведення сертифікації та видачі сертифікатів, що засвідчують сортові і посівні якості насіння передбачає:

- подання заявки на проведення сертифікації;
- розгляд заявки та прийняття рішення;
- укладення договору про надання послуг з проведення сертифікації у сфері насінництва;
- проведення польового оцінювання;
- здійснення ділянкового (грунтового) та лабораторного сортового контролю;
- відбір проб для проведення випробування;
- проведення випробування;
- проведення аналізу одержаних результатів і прийняття рішення щодо видачі відповідного сертифікати;
- видача сертифіката.

Мета інспектування – забезпечення всіх посівів господарств насінням районованих сортів і гібридів, які за своїми сортовими якостями відповідають вимогам державного стандарту на сортове насіння. Для цього слід перевірити наявність сортових документів на висіяне насіння, візуально проаналізувати рослини у полі, встановити відсотки сортової чистоти, сортових домішок, важковідокремлюваних культурних рослин, бур'янів, заражених стебел різними видами сажки кожною хворобою зокрема, визначити категорію посіву, скласти акт відповідної форми і зразок дорожчого сортового документа.

Завдання польових інспектувань:

- контроль за розміщенням та фітосанітарним станом насінницького посіву;
- підтвердження сорту (порівняльна оцінка основних морфологічних ознак);
- контроль сортової чистоти (однорідності) насінницького посіву.

Згідно:

«Порядку здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів»

«Методики проведення інспектування насінницьких посівів зернових культур»

«Методика проведення інспектування сортових посівів кукурудзи та сорго».

З 1992 р. замість відбору та аналізу апробаційного снопа проводять візуальну (окомірну) оцінку такої ж кількості стебел і в такому ж числі пунктів, на такій самій площі і за тією ж самою методикою, як і під час апробації з відбором апробаційного снопа. Апробатор веде зошит, куди записує дані із сортового документа на висіяне сортове насіння та результати візуального аналізу рослин у полі. Прикладом можуть бути дані окомірної оцінки посіву.

Етапи контролю в процесі здійснення сертифікації

1. Польове інспектування насінницьких посівів (допоміжний метод – ґрунтовий контроль).
2. Формування партій насіння (пакування і маркування).
3. Оцінка посівних якостей насіння (відбір проб та їх аналіз).

Вимоги що ставляться на всіх етапах контролю, залежать від категорії насіння що сертифікується.

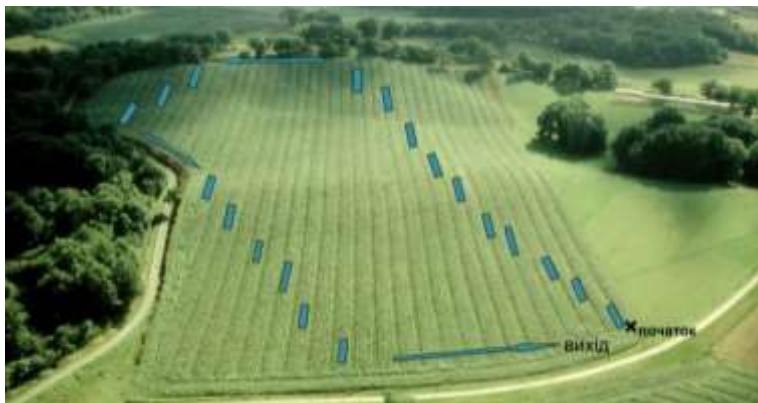

Рис. 10.2. Обстеження поля методом діагоналей

Рис. 10.3. Інспектування (апробація) сортових посівів

Інспектування (апробація) сортових посівів – це головний, об’єктивний, найбільш досконалий і поширений метод сортового контролю у нашій країні. Апробація означає «визнання», «схвалення» сортових посівів.

Щорічно всі насінневі посіви в усіх господарствах підлягають інспектуванню.

ДОКУМЕНТАЦІЯ СОРТОВИХ ПОСІВІВ

Здійснювані перевірки сортових і посівних якостей насіння в усіх ланках системи насінництва сільськогосподарських культур оформляються відповідними документами.

Документація насіння у ланках первинного насінництва

Насіння, яке вирощено науково-дослідними установами, навчально-дослідними господарствами сільськогосподарських ЗВО і технікумів, називають так:

- насіння відібраних кращих рослин (колосся, волоті) для закладання розсадника випробування потомств першого року при індивідуально-родинному доборі) або для розсадника розмноження (при масовому доборі) називають родоначальним;

- одержане з розсадника випробування потомств 1-го року – насіння РВ-1;
- одержане з розсадника випробування потомств 2-го року – насіння РВ -2;
- одержане з розсадників розмноження 1-2 років – насіння РР-1, РР-2;
- одержане з посівів, засіяних насінням з розсадників розмноження або випробувань потомств 2-го року – насіння доbazове (супереліта);

- одержане з посіву, засіяного добазовим насінням (супереліта), називають насінням базовим (еліта).

Таблиця 10.1

Приклад результатів візуального аналізу сортових посівів озимої пшениці сорту Миронівська 65

Стебла	Кількість	%
Основного сорту	1484	
Сортові домішки:		
серед них інших видів	8	
серед них інших різновидностей:		
Ерітроспермум	5	
Барбароса	6	
інших сортів:		
Поліська 90	5	
Перлина Лісостепу	4	
Всього	28	
Нерозвинені	38	
Важковідокремлюваних культур:		
жито	12	
озимий ячмінь	7	
Всього	19	
Важковідокремлюваних бур'янів:		
софора товстоплідна	6	
гречка татарська	13	
Всього	19	
Уражених твердою сажкою	8	
Уражених летючою сажкою	10	

На роботи, проведені у первинних ланках насінництва, складають акт, в якому записують усі результативні показники від добору родоначальних рослин до виробництва насіння в розсаднику розмноження першого року із зазначенням числа висіяних, вибракуваних і зібраних сімей, а також кількість та якість висіяного насіння. Узагальнені результати робіт у первинних ланках, а також виконаних на наступних етапів виробництва насіння еліти, включаючи технологію їх вирощування, записують до «Журналу обліку робіт по виробництву насіння еліти зернових культур». З розсадника розмноження 1-го року проводять апробацію посівів і за її результатами складають «Акт польового оцінювання насінневого посіву».

СОРТОВІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ СКЛАДАЮТЬСЯ ПІД ЧАС АПРОБАЦІЇ (ІНСПЕКТУВАННЯ)

З 1992 р. рослини сортових посівів у полі візуально (окомірно) аналізують.

На підставі сортового документа на висіане насіння і за результатами оцінки рослин посівів у полі складають відповідний сортовий документ (приклади документів наведено у додатках):

- на насіннєві посіви розсадників розмноження (ДН), супереліти (БН), еліти (БН) та першої генерації сертифікованого насіння (СН₁) в дослідно-виробничих господарствах науково-дослідних установ і навчально-дослідних господарствах аграрних навчальних закладів – акт польового оцінювання насіннєвого посіву;

- на загальні сортові посіви зернових, зернобобових, круп'яних і олійних культур), які визнаються придатними для насіннєвих цілей – акт польового оцінювання насіннєвого посіву;

- на насінники трав – акт польового оцінювання насіннєвого посіву;

- на посіви картоплі – акт польового оцінювання насіннєвого посіву;

- на всі посіви, які визнані в результаті апробації непридатними для насіннєвих цілей – акт бракування насінницького посіву.

За результатами занесеними до акта польового оцінювання може заповнювати зразок сортового документа, який буде супроводжувати насіння під час перевезення (в дорозі). На підставі акту польового оцінювання заповнюється сертифікат, що засвідчує посівні якості насіння.

Завдання.

1. Вивчити основні положення з методики інспектування сортових посівів зернових культур (на прикладі озимої пшениці)

2. Набути навички визначення відсотків груп стебел та визначити категорії сортових посівів.

3. Оформити документи, на основі якого формують сертифікат, що засвідчує сортові якості насіння: «Акт польового оцінювання насіннєвого посіву».

Запитання для самоконтролю:

1. Дайте визначення, що таке «сортова сертифікація»?

2. Які основні завдання польових інспектувань?

3. Назвіть етапи контролю в процесі здійснення сертифікації?

4. Яким способом проводиться польова апробація?

5. Як називається документ, що підтверджує придатність посівів до збирання насіння?

Додаток 1
до Порядку проведення сертифікації
насіння, видачі та скасування
сертифікатів на насіння

(найменування органу з оцінки відповідності)

ЗАЯВКА

на визначення сортових якостей насіння

(найменування юридичної особи, код згідно з ЄДРПОУ, прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності),

реєстраційний номер облікової картки платника податків (крім випадків, коли фізична особа через

свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника

податків та офіційно повідомила про це відповідному контролюючому органу і має відмітку в паспорті)

або серія (за наявності), номер паспорта фізичної особи-підприємця, ким і коли виданий,

місцезнаходження/місце проживання, номер телефону, адреса електронної пошти)

звертається за визначенням сортових якостей насіння шляхом проведення польового
оцінювання посіву _____

(місцезнаходження посіву)

Розмір поля _____
(гектарів)

Ботанічний таксон _____
(назва державною мовою)

Назва сорту _____

Категорія насіння, що використовується для сівби _____
(назва категорії, генерації)

Інформація про аудитора із сертифікації (агронома-інспектора) (у разі залучення
аудитора із сертифікації (агронома-інспектора), який провадить діяльність як незалежний
експерт

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) та контактні дані)

Відомості про походження насіння:

для насіння, крім первинних ланок насінництва _____

(номер і дата видачі сертифіката, що засвідчує сортові якості насіння, або іншого документа, що

засвідчує сортову чистоту насіння, виданого уповноваженим суб'єктом країни вирощування

вирощування (виробництва) насіння на засвідчення сортової чистоти насіння, і сертифіката, що засвідчує

посівні якості, що видані на насіння попередньої категорії, насіння, генерації, використаного для посіву)
для первинних ланок насінництва: _____

(номер і дата видачі документів, що

додаються до заявки для первинних ланок насінництва)

Додаткова інформація (у разі потреби) _____

Необхідність визначення сортових якостей насіння відповідно до насінневих схем
Організації економічного співробітництва та розвитку _____

(зазначається "так" або "ні")

(підпис)

(власне ім'я, прізвище)

_____ 20__ р.
МП (за наявності)

ФОРМА ЖУРНАЛУ АПРОБАЦІЇ НАСІННИЦЬКОГО ПОСІВУ

ЖУРНАЛ апробації насінницького посіву « _____ » _____ 20__ р.

Господарство (установа) _____
назва

адреса

Державний інспектор: _____
місце роботи, прізвище, ініціали

Культура _____ Сорт _____ Різновид _____

Категорія насіння _____ Генерація _____

Попередник _____ Поле № _____ Відділок № _____ Площа _____ га

Просторова ізоляція (розмежування) від інших посівів _____
дотримано / не дотримано

Загальний стан посіву _____
задовільний / незадовільний

I. Первинні дані польової апробації посіву

№ пробної ділянки	Кількість продуктивних стебел				Рослини, що важко відокремлюються за очищення насіння				Ураження основної культури хворобами		Ушкодження (заселення) основної культури шкідниками	
	на погонно-му метрі рядка, шт.	на ділянці, шт.	інших сортів та різновидів основної культури, шт.		культурні		бур'яни					
			назва	шт.	назва	шт т .	назва	шт.	назва	шт.	назва	шт.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
...												
n												
Σ												
X												

II. Результати польової апробації насінницького посіву

1. Сортова чистота (типовість) _____ %
2. Засміченість посіву важковідокремлюваними культурними рослинами (назва, %) _____

3. Засміченість посіву важковідокремлюваними бур'янами (назва, %) _____

4. Ураження рослин основної культури хворобами (назва, %) _____

5. Ушкодження (заселення) рослин основної культури шкідниками (назва, %) _____

III. Висновок

За сортовою чистотою, засміченістю важковідокремлюваними рослинами, ураженістю хворобами, ушкодженістю (заселеністю) шкідниками посів

культура, сорт, категорія, генерація

_____ вимогам чинних нормативних документів

відповідає / не відповідає

Державний інспектор

підпис

прізвище, ініціали

Представник виробника насіння

підпис

прізвище, ініціали

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства аграрної
політики
та продовольства України
26 червня 2024 року № 1911

Акт
польового оцінювання насіннєвого посіву
зернових, зернобобових, олійних та прядивних культур
від «___» _____ 20___ року № _____

Примірник № _____

Аудитором із сертифікації (агрономом-інспектором)

_____ (прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), найменування посади)
проведено польове оцінювання насіннєвого посіву _____
(назва ботанічного таксона) (назва сорту)
для отримання насіння _____
(назва категорії, генерації)
що належить _____
(найменування / прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) суб'єкта насінництва
та розсадництва,

_____ місцезнаходження / місце проживання)

Основні відомості про сорт

1. Назва _____, ботанічний різновид _____
2. Вихідне насіння було отримано в _____ році
від _____
(найменування / прізвище, власне ім'я, по батькові

_____ (за наявності) суб'єкта насінництва та розсадництва, місцезнаходження / місце проживання)
за документом _____ № _____
(назва документа, що засвідчує якість насіння) (дата)
_____ сортова чистота _____ %
(назва категорії, генерації)
у кількості _____
(г/кг/ц/т)

Основні відомості про насіннєвий посів

1. Місце посіву _____
(місце розташування)
_____ № _____, поле № _____, ділянка № _____, площа _____ га
(сівозмінна)
2. Насіннєвий посів, що оцінюється, засіяно насінням _____
(власним/придбаним)
3. Сортові якості висіяного насіння: _____
(назва категорії) (назва генерації)
сортова чистота (типовість) _____ %
(наявність та склад сортової домішки, %)
за документом _____ № _____
(назва документа, що засвідчує якість насіння) (дата)
4. Попередник _____
5. Просторова ізоляція від інших ботанічних таксонів і сортів _____
(дотримана / не дотримана)
і становить _____ м.

6. На зазначеному посіві проведено такі агротехнічні та організаційні насінницькі заходи:
удобрення _____

(вид, назви добрив, норми витрат, строки внесення)

передпосівна обробка насіння _____

(вид, назви засобів захисту рослин, норми витрат, строки внесення)

захист посівів _____

(вид, назви засобів захисту рослин, норми витрат, строки внесення)

7. Фаза розвитку рослин під час польового оцінювання _____

8. Аналіз рослин:

Кількість оглянутих стебел				Сортова домішка			Домішка важковідокремлюваних ботанічних таксонів		
Усього	в середньому на пробній ділянці	з них основного сорту		назва (сорт, різновид)	кількість		назва	кількість	
шт.	шт.	шт.	%		шт.	%		шт.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Засміченість бур'янами						Пошкодженість шкідниками			Ураженість хворобами		
Важковідокремлюваними			карантинними і злісними								
Назва	кількість		назва	кількість		назва	Кількість		назва	кількість	
	шт.	%		шт.	%		шт.	%		шт.	%
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

Висновки аудитора із сертифікації (агронома-інспектора)

1. За результатами польового оцінювання насінневого посіву _____

(назва сорту)

його визнано таким, що відповідає категорії _____

(назва категорії)

генерації _____

(назва генерації)

2. Зауваження та пропозиції аудитора із сертифікації (агронома-інспектора) _____

Аудитор із сертифікації
(агроном-інспектор)

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Суб'єкт насінництва
та розсадництва

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Гарантійне зобов'язання

З висновками, зауваженнями та пропозиціями аудитора із сертифікації (агронома-інспектора) ознайомлений. Збереження сортових якостей насіння від збирання врожаю до сівби (реалізації) гарантую. Зобов'язуюсь забезпечити збирання насінневого посіву, очищення, сушіння й сортування насіння, його закладання на зберігання, своєчасну підготовку до сівби й реалізації окремо від урожаю товарних посівів.

Суб'єкт насінництва та розсадництва _____

(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

М. П. (за наявності)

«___» _____ 20__ року

АКТ № _____
бракування насінницького посіву
« _____ » _____ 20__ р.

Державним (позаштатним) інспектором _____

 прізвище, ініціали, посада

у присутності представника господарства _____

 прізвище, ініціали, посада

визнано непридатним для насінницьких цілей і вибракувано посів _____

культура

сорт, гібрид, лінія _____ ,

назва

що належить _____

назва господарства, іншого суб'єкту насінництва (адреса)

і розміщений _____

місце розміщення (адреса)

площа посіву _____ га поле № _____ ділянка № _____ бригада № _____ відділення № _____

Просторова _____

а) інших сортів (гібридів) даної культури _____ м;

ізоляція від посівів: _____

б) цього ж сорту (гібриду), але нижчих сортових якостей _____ м

Результати аналізу рослин

Основна культура			Сортова домішка*			Домішка важковідокремлюваних культур		
усього	у тому числі даного сорту		назва і кількість	усього		назва і кількість	усього	
	шт.	%		шт.	%		шт.	%

*— для олійних культур, що виходять за межі даного сорту (гібриду)

Засміченість бур'янами						Ураженість хворобами і шкідниками					
важковідільними			карантинними і злісними								
назва і кількість	усього		назва і кількість	усього							
	шт.	%		шт.	%	назва	шт.	%	назва	шт.	%

а) типовість перехреснозапильних культур _____ %;

б) ксенійних зерен на 100 качанів кукурудзи основного типу _____ шт.;

в) панцерність соняшнику _____ %;

г) біохімічні показники _____

алкалоїдність люпину, еруковість, глюकोзинолатність ріпаку і суріпиці та ін. (вміст)

д) інші показники _____

Результати обстежень на якість видалення волотей, кошиків і повноту стерильності

№ обстеження	Форма	Дата обстеження	Кількість перевічених рослин	Виявлено жіночих (материнських) рослин				Підпис	
				з квітучими качанами		з фертильними кошиками або волотями		інспектора	представника господарства
				шт.	%	шт.	%		
I	Стерильна								
	Фертильна								
	У середньому								
II	Стерильна								
	Фертильна								
	У середньому								
III	Стерильна								
	Фертильна								
	У середньому								

Висновки комісії

Посів вибракувано по причині _____

Рекомендації

Позаштатний інспектор:

підпис

прізвище, ініціали

Державний інспектор:

підпис

прізвище, ініціали

М.П.

Представник господарства

підпис

прізвище, ініціали

Керівник

назва установи, господарства

М.П.

підпис

прізвище, ініціали

«_____» _____ 201__ р.